



NEW UZBEKISTAN: GENDER EQUALITY POLICY

Ashirali Azimov

Teacher of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Andijan State Medical Institute

ashurali.azimiv@gmail.com

Andijan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: New Uzbekistan, gender equality, social policy, economic development, state programs, legislation, society, gender policy, sustainable development.

Received: 24.11.25

Accepted: 25.11.25

Published: 26.11.25

Abstract: The article analyzes the development of gender equality policy in the context of “New Uzbekistan”, its impact on social and economic spheres, as well as initiatives implemented by the state to ensure gender equality. The legal documents, state programs and strategies adopted by the Republic of Uzbekistan in recent years are considered as the main tools in strengthening gender equality. The article also examines the possibilities of achieving social justice and sustainable development in society by increasing gender equality.

YANGI O'ZBEKISTON: GENDER TENGLIK SIYOSATI

Ashirali Azimov

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi

Andijon davlat tibbiyot instituti

ashurali.azimiv@gmail.com

Andijon, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, gender tenglik, ijtimoiy siyosat, iqtisodiy rivojlanish, davlat dasturlari, qonunchilik, jamiyat, gender siyosati, barqaror rivojlanish.

Annotatsiya: Maqolada “Yangi O'zbekiston” kontekstida gender tenglik siyosatining rivojlanishi, uning ijtimoiy va iqtisodiy sohalarga ta'siri, shuningdek, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan gender tenglikni ta'minlashga qaratilgan tashabbuslar tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasining so'nggi yillarda qabul qilgan qonuniy hujjatlari, davlat dasturlari va strategiyalari gender tenglikni mustahkamlash yo'nalishida

asosiy vositalar sifatida ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada gender tenglikni oshirish orqali jamiyatdagi ijtimoiy adolat va barqaror rivojlanishga erishish imkoniyatlari ham o‘rganiladi.

НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН: ПОЛИТИКА ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

Ашир Али Азимов

Преподаватель кафедры социально-гуманитарных наук
Андижанского государственного медицинского института
ashurali.azimov@gmail.com
Андижан, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Новый Узбекистан, гендерное равенство, социальная политика, экономическое развитие, государственные программы, законодательство, общество, гендерная политика, устойчивое развитие.

Аннотация: В статье анализируется развитие политики гендерного равенства в контексте «Нового Узбекистана», её влияние на социальную и экономическую сферы, а также инициативы, реализуемые государством по обеспечению гендерного равенства. Правовые документы, государственные программы и стратегии, принятые Республикой Узбекистан в последние годы, рассматриваются как основные инструменты укрепления гендерного равенства. В статье также рассматриваются возможности достижения социальной справедливости и устойчивого развития общества посредством повышения уровня гендерного равенства.

Kirish. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy islohotlar yangi davr — “Yangi O‘zbekiston” davrini belgilab bermoqda. Ushbu davrning asosiy yo‘nalishlaridan biri — jamiyatda teng imkoniyatlarni yaratish va gender tenglikni ta’minlashdir. Gender tenglik siyosati nafaqat ayollarning jamiyatdagi rolini oshirish, balki erkaklar va ayollar uchun teng huquq va imkoniyatlarni yaratish orqali barqaror rivojlanishga erishish vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston Respublikasi o‘tgan yillarda gender tenglikni mustahkamlashga qaratilgan bir qator qonun va hujjatlarni qabul qilgan, shuningdek, davlat dasturlari orqali ijtimoiy himoya, ta’lim, bandlik va sog‘liqni saqlash sohalarida ayollar va erkaklar uchun teng sharoitlar yaratishga intilmoqda[1,2,3]. Bu siyosatning asosiy maqsadi — jamiyatdagi ijtimoiy adolatni ta’minlash, iqtisodiy faollikni oshirish va barcha fuqarolar uchun teng imkoniyatlarni kafolatlashdir.

Shuningdek, gender tenglik siyosati O'zbekistonning xalqaro majburiyatlari bilan ham uyg'unlashgan. Xalqaro hamjamiyat bilan hamkorlik, BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari va boshqa xalqaro standartlar gender tenglikni ilgari surishda muhim rol o'ynaydi[4]. Shu bilan birga, gender siyosatini amalga oshirishda mavjud ijtimoiy stereotiplar va genderga oid salbiy qarashlar muammolar sifatida ko'rib chiqiladi.

"Gender" atamasi ingliz tilidagi "gender" va lotincha "genus" so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, "jins, tur, kelib chiqish" mazmunlarini bildiradi. Biologik jins insonlarni erkak va ayol sifatida tabiiy farqlasa, gender esa ularning jamiyatdagi ijtimoiy rol va mavqini belgilashga doir tushunchadir. Jamiyatda erkaklar va ayollarning o'z o'rnini topishi, o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishi uchun davlat ular uchun teng sharoit va imkoniyatlar yaratishi lozim. Ana shunday teng imkoniyatlar gender tenglikni ta'minlashning asosiy omili hisoblanadi.

Gender tushunchasi shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni bilan chambarchas bog'liqdir. Inson tug'ilgan paytdan boshlab jamiyatga moslashadi, mavjud axloqiy me'yorlar, xulq-atvor qoidalari va ijtimoiy determinantlar asosida shakllanib boradi. Oila, ta'lim muassasalari, kasbiy muhit, ommaviy axborot vositalari, zamonaviy axborot texnologiyalari hamda madaniy-an'anaviy normalar shaxsning gender identifikatsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Shaxsning butun umri davomida genderga xos ijtimoiy konstruksiyalar uning o'zini tutishi, qadriyatlari va rol kutishlarini belgilab boradi. Masalan, o'g'il bolalarga his-tuyg'ularni oshkor etmaslik, jismoniy kuchni namoyish etish yoki harbiy xizmatga tayyor turish kabi tasavvurlar singdiriladi. Aksincha, uy xo'jaligi ishlari tarixan ayollarga xos vazifa sifatida talqin qilinib kelgan.

Ko'plab rivojlangan mamlakatlarda genderga ko'ra mehnat taqsimoti nisbatan barqaror: erkaklar ko'proq mehnat bozorida faol bo'lsa, ayollar asosan uy mehnati bilan shug'ullanishadi. Jahon miqyosidagi tadqiqotlar uy xo'jaligi ishlarining 70–75 foizi ayollar zimmasiga tushishini ko'rsatadi.

Gender tengligi inson huquqlarining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanishiga qaramay, dunyoning ko'plab hududlarida genderga asoslangan kamsitishlar, diskriminatsiya holatlari, huquqlarni cheklash va gender asimmetriyasi hali ham keng tarqalgan. Bunday nomutanosibliklar jamiyat rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatib, samarali gender siyosati zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Ushbu tadqiqotda gender tenglik siyosatini tahlil qilishda sifatli va miqdoriy tadqiqot usullari birgalikda qo'llanildi. Ma'lumotlar asosan rasmiy manbalar, jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Hukumatining qarorlari, davlat dasturlari, qonunchilik hujjatlari,

shuningdek, BMT va boshqa xalqaro tashkilotlarning gender tenglik bo'yicha hisobotlaridan olingan.

Tahlil jarayonida taqqoslash, statistik ko'rsatkichlarni o'rganish va tendensiyalarni aniqlash metodlaridan foydalangan. Shu bilan birga, gender tenglikni oshirishga qaratilgan tashabbuslarning ijtimoiy va iqtisodiy ta'siri, jamiyatdagi turli qatlamlarga ta'siri sifat jihatdan o'rganildi. Ushbu metodologiya gender tenglik siyosatini ilmiy asosda o'rganish, uning samaradorligini baholash va jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy natijalarga ta'sirini aniqlash imkonini beradi.

Natijalar. O'zbekistonning so'nggi yillarda amalga oshirayotgan gender tenglik siyosati ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy sohalarda sezilarli natijalar berayotganini ko'rsatmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, gender tenglikni mustahkamlash bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat tashabbuslari va dasturlar jamiyatda ijtimoiy adolatni oshirish, iqtisodiy faollikni kuchaytirish va fuqarolarning barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratishga xizmat qilmoqda[5]. Rasmiy statistika ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi besh yil ichida ayollarning iqtisodiy faolligi, bandligi va tadbirkorlik sohasidagi ulushi sezilarli darajada oshgan. Masalan, 2024-yil ma'lumotlariga ko'ra, yuqori malakali mutaxassislar orasida ayollarning ulushi 48 foizni tashkil etib, o'tgan o'n yil ichidagi ko'rsatkichga nisbatan 10 foizga oshgan. Shu bilan birga, ayollar tomonidan boshqarilayotgan kichik va o'rta biznes subyektlarining soni ham oshgan bo'lib, bu ulush 35 foiz atrofida baholanmoqda.

Ta'lim sohasida ham gender tenglikning ijobiy o'zgarishlari kuzatilmoqda. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar va o'g'il bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratilgan, qizlar soni texnika, fan va innovatsion yo'nalishlar bo'yicha o'sib bormoqda. Bu esa nafaqat malakali kadrlar tayyorlashda, balki jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida ham muhim rol o'ynamoqda[6, 69].

Sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya sohasida ham gender tenglikni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar samarali natija bermoqda. Ayollar va erkaklar uchun tibbiy xizmatlar, profilaktika va davolash imkoniyatlari kengaytirilib, sog'liqni saqlash tizimida diskriminatsiya holatlari kamaygan. Shu bilan birga, bandlik va mehnat sohasida ham ayollarning huquqlari himoyalanoqda, ular uchun teng ish haqi va ijtimoiy kafolatlar ta'minlanmoqda.

Davlat tomonidan qabul qilingan qonunchilik tashabbuslari va dasturlar, jumladan, "Ayollar va erkaklar teng huquqlari kafolatlangan jamiyatni rivojlantirish" dasturi, gender siyosatining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu dastur doirasida ta'lim, sog'liqni saqlash, ish bilan ta'minlash va ijtimoiy himoya sohasida aniq natijalar kuzatilmoqda.

Shu bilan birga, gender siyosatini amalga oshirish jarayonida mavjud ijtimoiy stereotiplar va genderga oid salbiy qarashlar tadqiqot natijalarida hanuz dolzarb muammo sifatida qayd etilgan.

Haqiqatan ham, mamlakatimizda ijtimoiy-siyosiy hayotda ayollarning ishtirokini kengaytirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar izchil davom etmoqda. So'nggi yillarda davlat boshqaruvi tizimiga ayol rahbarlarni jalb etish, oliy ta'lim muassasalariga ayol rektorlarni tayinlash, ayol vazirlar va ularning o'rinbosarlarini shakllantirish, shuningdek, diplomatik vakolatxonalarni ayol elchilar boshqarishi kabi tashabbuslar ilgari surilmoqda. Bunday yangiliklar, albatta, e'tirofga loyiq bo'lib, gender tenglikni ta'minlash yo'lida muhim qadam hisoblanadi. Biroq masalaning ayrim jihatlarini chuqurroq tahlil qilish, ya'ni ushbu jarayonlarning samaradorligi, barqarorligi va ijtimoiy ongda qanday aks etayotganini ham inobatga olish zarur.

Xalqaro maydonda ham O'zbekiston gender tenglikni oshirish bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishgan. BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari va boshqa xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirilgan siyosat mamlakatda gender tenglikni amalga oshirishning samarali vositasi sifatida xizmat qilmoqda[7]. Shu orqali O'zbekiston gender tenglikni mustahkamlash, ijtimoiy adolatni oshirish va iqtisodiy faollikni kuchaytirish yo'lida xalqaro tajribani o'zlashtirmoqda.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, gender tenglik siyosati O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, malakali kadrlar tayyorlash, fuqarolar uchun teng imkoniyatlar yaratish va jamiyatdagi ijtimoiy adolatni mustahkamlash yo'lida muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, gender siyosatini yanada takomillashtirish, ijtimoiy stereotiplar va genderga oid salbiy qarashlarni bartaraf etish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar zarur bo'lib qolmoqda.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan gender tenglik siyosati ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy sohalarida sezilarli o'zgarishlarga olib kelmoqda. Gender tenglikni ta'minlash borasida qabul qilingan qonunlar, davlat dasturlari va strategiyalar jamiyatning turli qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish, ayollar va erkaklarning iqtisodiy faolligini oshirish va ijtimoiy himoyani mustahkamlashga xizmat qilmoqda[8, 35]. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ta'lim, bandlik va sog'liqni saqlash sohalarida gender tenglikni oshirish orqali nafaqat ayollarning, balki jamiyatning umumiy rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Statistik ma'lumotlar asosida ko'rish mumkinki, yuqori malakali mutaxassislar orasida ayollarning ulushi oshgani, kichik va o'rta biznesda ayollar faolligining ortgani va bandlik sohasida teng imkoniyatlar yaratilgani gender siyosatining ijobiy natijalari sifatida e'tirof etilishi

mumkin. Shu bilan birga, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, gender tenglikni amalga oshirish jarayonida mavjud ijtimoiy stereotiplar va qadriyatlarga asoslangan salbiy qarashlar hanuz muammo bo'lib qolmoqda. Bu esa gender siyosatini yanada samarali amalga oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar, targ'ibot va ijtimoiy ongni shakllantirish ishlarini kuchaytirish zarurligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, xalqaro tajriba bilan solishtirish muhokama jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'ldi. O'zbekiston gender siyosatini BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari va boshqa xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirgan holda amalga oshirayotganligi, mamlakatning xalqaro maydonda obro'sini oshirish va gender tenglik bo'yicha ilg'or tajribalarni o'zlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, gender siyosatini joriy etishda iqtisodiy va ijtimoiy resurslarni samarali taqsimlash, shuningdek, ayollar va erkaklarning faolligini rag'batlantirish tizimini yanada takomillashtirish zarurati mavjud[9, 97].

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, gender tenglik siyosati nafaqat davlat siyosati va qonunchiligi bilan cheklanishi, balki jamiyatning barcha qatlamlarida, xususan, oilaviy munosabatlarda, ish joylarida va ta'lim muassasalarida amaliyotga tatbiq etilishi lozim. Gender siyosatining samarali amalga oshirilishi orqali jamiyatdagi ijtimoiy adolat mustahkamlanadi, ayollar va erkaklar o'rtasida teng imkoniyatlar yaratiladi va iqtisodiy rivojlanishga sezilarli hissa qo'shiladi.

Natijada, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda gender tenglik siyosati samarali bo'lib, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va barqarorlikni ta'minlashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, gender tenglikni mustahkamlash, mavjud stereotiplarni bartaraf etish va jamiyatning barcha qatlamlarini ushbu siyosatga jalb etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar zarur bo'lib qolmoqda.

"Yangi O'zbekiston" davrida amalga oshirilayotgan gender tenglik siyosati mamlakatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda[10, 68]. So'nggi yillarda qabul qilingan qonunlar, davlat dasturlari va strategiyalar jamiyatning turli qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish, ayollar va erkaklarning iqtisodiy faolligini oshirish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarda samarali islohotlarni amalga oshirishga xizmat qilmoqda.

Ta'lim tizimida qizlar va o'g'il bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratilgan, yuqori malakali mutaxassislar orasida ayollarning ulushi oshgan, kichik va o'rta biznesda ayollar faolligi ortgan, mehnat va ijtimoiy himoya sohalarda gender tenglikni ta'minlash bo'yicha aniq natijalar kuzatilgan. Bu esa gender siyosatining ijtimoiy va iqtisodiy sohalarda samarali ekanligini ko'rsatadi.

Shuningdek, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, gender tenglik siyosatini amalga oshirish jarayonida mavjud ijtimoiy stereotiplar, qadriyatlarga asoslangan salbiy qarashlar va ba'zi

ijtimoiy to'siqlar hanuz muammo sifatida qolmoqda. Bu esa gender siyosatini yanada samarali qilish, ijtimoiy ongini shakllantirish, mavjud stereotiplarni bartaraf etish va jamiyatning barcha qatlamlarini ushbu siyosatga jalb etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Xulosa. Xalqaro tajribani tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston gender siyosatini BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari va boshqa xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish orqali nafaqat ichki ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga, balki xalqaro maydonda mamlakatning obro'sini oshirishga hissa qo'shmoqda.

Umuman olganda, gender tenglik siyosati O'zbekistonda ijtimoiy adolatni mustahkamlash, iqtisodiy faollikni oshirish, malakali kadrlar tayyorlash va jamiyatdagi barcha qatlamlar uchun teng imkoniyatlar yaratish yo'lida samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, gender siyosatini takomillashtirish, ijtimoiy stereotiplar va genderga oid salbiy qarashlarni bartaraf etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar va amaliy ishlar zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston – yangi taraqqiyot davri" Davlat dasturi, Toshkent, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-martdagi "Ayollar va erkaklar teng huquqlari kafolatlangan jamiyatni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi "Gender tenglikni ta'minlash to'g'risida" Qonuni, Toshkent, 2019.
4. BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari: Gender tenglik va ayollar huquqlari bo'yicha hisobot, BMT, 2022.
5. World Bank (2023). Women, Business and the Law: O'zbekiston.
6. Karimova, Z. (2021). Gender siyosati va ijtimoiy adolat – Toshkent: Fan va texnologiya.
7. Tursunov, A. (2020). Ayollar iqtisodiy faolligi va bandlik masalalari – Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi.
8. Azimov, Ashirali. "Azimov маъмун академияси ва ижтимоий тараққиёт." Архив исследований (2020).
9. Azimov, Ashirali. "Azimov am new types of education in the modern world." Архив исследований (2020).
10. Azimov, Ashirali. "Azimov am philosophical advancement of science and technology relations." Архив исследований (2020).